

Nationell strategisk plan för fiskerinäringen inom landskapet Åland 2007-2013

Beredningsunderlag för vattenbruket

FÖRORD

Enligt förslaget till Rådets förordning om Europeiska fiskerifonden, som skall ligga till grund för beviljande av strukturstöd till fiskerinäringen under perioden 2007-2013, skall medlemsstaterna uppgöra en nationell strategisk plan samt ett operativt program för perioden ifråga. Ålands landskapsregering har den 9 december tillsatt fyra sektorvisa sakkunniga bredningsgrupper med uppdrag, att för de olika sektorerna inom fiskerinäringen sammanställa underlag för dessa två dokument, inkluderande en beskrivning av dagsläget inom näringen, näringens utveckling och centrala problemområden, förslag till en framtidsvision för näringen samt olika åtgärds- och prioriteringsområden.

Planeringen av strukturprogrammet skall vara baserad på ett partnerskap mellan förvaltningsmyndigheten och olika berörda aktörer och intressenter. Beredningsgruppen består av representanter från näringslivet samt landskapsförvaltningen och utför uppdraget under ledning av en politisk referensgrupp. Beredningsgruppernas slutrapport skall enligt landskapsregeringens beslut vara färdig inom februari månad för strategiplanens del samt före utgången av april för det operativa programmets del.

De olika beredningsgruppernas faktaunderlag och förslag samordnas och sammanställs av landskapsregeringens fiskeribyrå till ett förslag för slutligt godkännande av landskapsregeringen, inkluderande beslut om remissrunda till alla berörda intressenter. Den åländska delen av strukturdokumenterna inkluderas som en självständig del av motsvarande strategiplan och operativt program för hela Finland. Det operativa programmet skall godkännas av EU-kommissionens medan strategiplanen endast kommer att diskuteras med kommissionen.

Beredningsgruppen har utfört sitt uppdrag huvudsakligen utgående från de riktlinjer som finns i kommissionens förordningsförslag och ett EU-seminarium våren 2005 samt tidigare strukturprogram och även bekantat sig med motsvarande strategiplan för övriga delar av landet samt Sverige.

Beredningsgruppen är sammansatt av representanter från näringen samt olika delar av landskapsförvaltningen. Medlemmarna bevakar utifrån sina yrkesroller olika intressen. Att komma helt överens i den här frågan på kort tid är svårt och kanske heller inte eftersträvänsvärt. Det är viktigare att olika synvinklar och aspekter får komma fram och belysas.

Beredningsgruppen har härmed fullgjort den första delen av sitt uppdrag och överlämnar härmed sin slutrapport till Ålands landskapsregering.

Mariehamn den ___ / ___ 2006

Olof Karlsson, ordförande
LR/fiskeribyran

Andreas Enqvist, sekreterare
Ålands fiskodlarförening r.f.

Marcus Eriksson
fiskodlingsföretagare

Björn Boman
fiskodlingsföretagare

Stefan Lindqvist
LR/fiskeribyran

Mikael Wennström
LR/miljöbyran

1. ALLMÄN BESKRIVNING AV SEKTORN

1.1. Dagsläget och utvecklingen inom sektorn

Verksamhetens omfattning

År 2004 fanns det inom landskapet 12 verksamma privata kommersiella fiskodlingsföretag med totalt 36 separata produktionsenheter. En del av odlingsenheterna är avsedda endast för själva tillväxtsåsonen medan övervintring och förvaring av fisk för slakt under senhöst-vinter och tidig vår sker vid andra enheter.

Produktionen uppgick till ca 4.800 ton angivet som årlig tillväxt. Försäljningen av odlad fisk för konsumtion uppgick till ca 3.900 ton regnbågslax och ca 17 ton sik.

Branschen domineras i dagsläget av tre större företag med en produktionsandel på ca 70 %. Produktionen är huvudsakligen inriktad på regnbågslax men under de senaste 2-3 åren har även produktion av sik påbörjats, vilken visar en växande trend. Även om prisnivån på odlad sik är god finns det ännu vissa odlingstekniska problem och på sikt en marknadsanpassning som innebär att en fortsatt eventuell utökning bör ske kontrollerat och relativt långsamt.

Inom landskapet bedrivs inte kommersiell produktion av fiskyngel för fortsatt produktion eller för utplanteringsändamål. Inom landskapet finns en odlingsanläggningen i offentlig regi för produktion av yngel för utplanteringsändamål.

Fiskodlingsverksamhet bedrivs i totalt 7 av de åländska kommunerna men med tyngdpunkt på tre skärgårdskommuner med en produktionsandel på ca 75 %. På fasta Åland finns det fiskodlingar i tre kommuner. Merparten av odlingsenheterna ligger fortfarande med direkt anknytning till eller omedelbar närhet till land. Knappa tio enheter kan anses vara utlokaliserade till ytterskärgård eller öppet hav.

Produktionens förstahandsvärde beräknades år 2004 uppgå till ca 12 miljoner euro, av vilket försäljningen av rom som biprodukt uppgår till ca 10 %. Fiskodlingsföretagen bedriver för tillfället endast produktion av råvara av vilket merparten säljs till fastlandet som färsk rensad. Av produktionen säljs ca 25-30 % till åländsk förädlingsindustri där odlad fisk utgör stommen i verksamheten. Försäljningen har en tydlig topp under höst och tidig vinter medan det under stora delar av året fortfarande finns brist på inhemsk regnbågslax.

Samhällsekonomisk betydelse

Fiskodlingssektorn dominerar den åländska fiskerihushållning såväl i avseende på produktionens förstahandsvärde som direkt och indirekt sysselsättning. Branschen beräknas direkt sysselsätta 70-80 personer. Säsongs- och deltidsanställd personal förekommer fortfarande i viss utsträckning men dess betydelse har minskat. Den indirekta sysselsättande effekten torde vara av samma storleksordning. Näringen bedöms ha mycket stor indirekt betydelse för samhällsstrukturen i skärgårdskommunerna.

Branschen utgör en viktig del av produktion av baslivsmedel inom landskapet för såväl egen konsumtion som export. Näringen är av mycket stor vikt för att trygga tillgången på åländsk fiskråvara för förädlingsindustrin möjligast jämnt året runt och därmed trygga grundförutsättningarna för att ta emot och förädla även vildfångad åländsk fisk.

Näringsen är lokalt av stor närings- och samhällsmässig betydelse för Åland genom att verksamheten erbjuder sysselsättning och intäkter i glesbygd och skärgårdsområden med begränsade möjligheter till alternativa utkomstkällor och bidrar därmed i väsentlig grad till målsättningen att hålla skärgården levande, trygga fast bosättning året runt och allmän samhällsservice.

Utredning av branschens samhällsekonomiska betydelse har senast gjorts år 1995 av Ålands handelskammare. Enligt denna står fiskodlingen i de tre tyngdpunktskommunerna för 20-30 % av arbetsplatserna och de kommunala skatteintäkterna. I dagens läge torde andelen vara ytterligare större i åtminstone två av kommunerna.

Utvecklingen inom sektorn

Utvecklingen av branschen under perioden 1993-2004 framgår av bilaga 1. Produktionen uttryckt som årlig tillväxt har varierat från ca 3,5 till ca 5,7 miljoner kilo.

Mellanårsvariationen, främst beroende på rådande väderleksförhållanden, kan uppskattas utgöra upp till ca 1 miljon kilo. Tillståndsvillkoren har under åren förändrats sålunda att man inte längre anger någon övre gräns för produktionen. År 1999 då alla tillstånd innefattade riktgivande produktionsgränser uppgick den tillåtna årliga tillväxten till 5.545 ton.

Antalet odlingsenheter (med separata tillstånd och/eller tillståndsvillkor) har reducerats från 45 till nuvarande 36 och antalet företag har minskat från 32 till endast 12.

Det innebär att en betydande omstrukturering och koncentration har skett.

Medelstorleken på enheterna och företagen har ökat från ca 100 ton/enhet respektive ca 150 ton/företag till ca 120 ton/enhet respektive 260 ton/företag. Knappt hälften av produktionsenheterna har en produktion på mindre än 100 ton medan 11 producerar 200 ton eller mera. Den största enskilda odlingsenheten producerar ca 300 ton/år.

Situationen inom denna sektor har varit relativt stabil och med god lönsamhet.

Under de två tidigare programperioderna (1995-1999 och 2000-2006) har det beviljats totalt ca 1,77 miljoner euro i strukturstöd för 74 olika projekt/investeringar. Stödandelen var i medeltal 36 %, vilket innebär att näringsen själv investerat ca 3,11 miljoner euro i olika investeringar och utvecklingsprojekt. Enligt finansieringsplanen hade det reserverats totalt 3,65 miljoner € för denna sektor av fiskerinäringsen, vilket ger en nyttjandegrad på ca 48 %.

Verksamhetsförutsättningarna inom sektorn

Bestämmelserna rörande miljötillstånd för verksamheten bedöms i dagsläget vara den främsta begränsande faktor för näringsens framtid och expansionsmöjligheter.

Fiskodlingsverksamhetens främsta miljöpåverkan sker via utsläpp av närsalter som kan bidra till ökad eutrofiering.

För fiskodling med en årlig tillväxt på mera än 25 ton krävs tillstånd enligt vattenlagen samt LL om miljöskydd och miljötillstånd. Tillståndsprövningen görs av Ålands miljöprövningsnämnd. Besvär över dessa beslut kan anföras till Ålands förvaltningsdomstol och Hösta förvaltningsdomstolen. Tillstånd krävs även med stöd av byggnadslagen.

Miljötillstånden är i regel tidsbegränsade till fem år, även om nuvarande lagstiftning ger möjlighet att även bevilja längre tillstånd. I tillståndsvillkoren begränsas verksamhetens

omfattning genom en övre gräns för den totala mängden närsalter i fodret som årligen används. För att trygga att verksamheten bedrivs enligt principen om bästa tillgängliga teknik fastställs även gränser för den specifika belastningen (utsläpp av fosfor och kväve per kilo fisk).

Tillstånd krävs även för de anläggningar där fisken rensas och eventuellt förädlas vidare, vilket enligt av tillståndsmyndigheten etablerad praxis förutsätter behandling och rening av blod- och processvatten. För tillfället saknas för denna sektor utvecklade och i praktiken utprovade tekniska lösningar för avloppsvattenrening.

De åländska fiskodlingsföretagen och produktionsenheterna är mycket mindre än i de flesta konkurrerande regionerna och länderna i närområdet och inom EU. I avseende på produktionskostnaderna bedöms näringen dock vara konkurrenskraftig. För att trygga och förbättra lönsamhet och konkurrensförmåga bör dock enhets- och företagsstorleken kunna utökas för att ge möjlighet till rationell drift och resurser för kontinuerlig utveckling av verksamheten.

Inhemsk odlad fisk har en stark ställning på den inhemska marknaden och ett betydande mervärde jämfört med importerade produkter men den begränsade produktionsvolymen medför att man inte kan trygga jämna leveranser och jämn kvalitet året runt.

Sedan början av 1990-talet har inga nya miljötillstånd beviljats och inte heller tillstånd för utökad produktion. Nuvarande lagstiftning ger begränsade möjligheter till utveckling av verksamheten genom flyttning och/eller sammanslagning av odlingsenheterna.

Ett flertal produktionsenheter har under de senaste åren upphört med verksamheten som en följd av stränga miljötillståndsvillkor och bristande lönsamhet på grund av alltför små verksamhetsenheter.

På grund av fiskhälsosituationen och gällande EU-regler för detta är det i dagsläget inte tillåtet att föra ut levande fisk eller fiskmaterial från Åland till övriga delar av Finland eller EU-områden med bättre status i avseende på smittsamma sjukdomar. Ryssland har med hänvisning till sjukdomssituationen även infört förbud mot införsel av fisk och fiskprodukter från Åland.

Miljöaspekter

Sedan slutet av 1980-talet har verksamheten utvecklats kraftigt genom bättre odlingskunskap och –rutiner samt förbättrad fodersammansättning och utfodring. Totalbelastningen från näringen beräknas sedan år 1989-90 ha minskat med ca 67 % för fosfor och ca 58 % för kväve, vilket delvis är en följd av minskad produktionsvolym. Men även den specifika belastningen har sjunkit (drygt 50 % för fosfor, ca 40 % för kväve), vilket visar att verksamheten nu bedrivs på ett mera miljövänligt sätt. År 2004 var medelvärdet på ca 6 g P och ca 50 g N per kilo fisk som produceras. Helcoms tidigare rekommendation är 8 g fosfor och 70 g kväve, vilka underskridits sedan år 1997. Sedan år 2004 är Helcom:s rekommendationer 7 g fosfor och 50 g kväve.

Det år 1997 av landskapsstyrelsen fastställda ”belastningstaket” för fodrets innehåll av närsalter underskrids i dag med god marginal. Målsättningen var att till år 2005 minska belastningen med 30 % för fosfor och 20 % för kväve jämfört med 1996 års nivå. År 2004 hade man uppnått en reduktion på ca 33 % för fosfor och ca 22 % för kväve. Landskapsregeringen har år 2005 antagit ett miljöhandlingsprogram med nya miljömål för fiskodlingssektorn. Enligt dessa skall bl.a. totalbelastningen från fiskodlingarna minskas

med 50 % till år 2011 jämfört med medeltalet för år 2001-2003 samt till år 2015 med ytterligare 30 %. De nya stränga miljökraven motiveras med den negativa utvecklingen av vattenmiljön i Östersjön och att man för Ålands del bör föregå med gott exempel inom alla delområden för att kunna ställa krav på andra. Det har sålunda bedömts som motiverat, fiskodlingen såsom största lokala utsläppskälla för närsalter kraftigt bör reducera sina utsläpp.

2. DEN FRAMTIDA UTVECKLINGEN

2.1. Allmänt

I ett bredare perspektiv styrs utvecklingen av hela fiskerinäringen i allt högre grad av marknadskrafterna, inkluderande en allmän internationalisering/globalisering, förändringar av konsumtionsvanorna m.m. Urbaniseringen har medfört att husbehovsfisket minskat och konsumenterna kräver allt längre förädlade produkter av hög kvalitet. Fisk och fiskprodukter värdesätts även högre i storkök och restauranger som lätt och hälsosam mat. I offentliga inrättningar är dock möjligheterna att köpa fiskprodukter av högre värde starkt begränsade på grund av allmänna sparkrav inom den offentliga sektorn.

Kraven från samhällets sida ökar i form av hållbar utveckling, etiska och moraliska aspekter, hygien och hälsoaspekter, miljöhänsyn, konkurrens mellan olika intressegrupper m.m. Det kan och har medfört mera och delvis strängare regler och bestämmelser. De ökade kraven från samhällets sida och marknaderna förutsätter större och bredare kunskap hos företagen och de enskilda näringsidkarna samt ett långsiktigt företagsmässigt tänkande.

Fiskodlingen på Åland bedrivs i dagens läge på ett professionellt sätt och enligt ett koncept som utarbetats och utvecklats under ca 30 års tid och som innebär att näringen företags- och marknadsmässigt är konkurrenskraftig på de globala öppna marknaderna. De ökande kraven på hållbarhet i ett brett perspektiv medför dock stora utmaningar för näringen för att utveckla ny och mera miljövänlig odlingsteknik. Detta medför betydande merkostnader vilket sannolikt även innebär att man tvingas söka nya odlingsarter med högre marknadsvärde för att trygga lönsamheten.

Landskapsregeringens miljöhandlingsprogram, vilket i hög grad kan anses vara riktgivande för den framtida utvecklingen av fiskodlingen på Åland, bedöms förutsätta ändringar i miljölagstiftningen och grunderna/riktlinjerna för miljötillståndsprövningen. Eftersom det i detta skede är oklart när och hur detta kommer att genomföras samt om/hur och i vilken utsträckning tillståndsmyndigheten kommer att tillämpa och beakta de politiska riktlinjerna, framtida lagändringar m.m. är det synnerligen svårt att på ett långsiktigt och tillräckligt konkret sätt planera näringens framtid och olika utvecklingsåtgärder m.m.

Utvecklingen av näringen i riktning mot en genomgripande strukturomvandling (landbaserad eller annan ny teknik) kräver stora resurser under en lång tid och förutsätter därmed även samarbete med berörda instanser och aktörer utanför landskapet eftersom de egna resurserna och möjligheterna är mycket begränsade i avseende på bl.a. forskning.

2.2. Sektorspecifika problemområden

All företags- och näringsverksamhet kräver möjlighet till långsiktig planering inkluderande tydliga och förutsebara regler för verksamheten. Detta gäller speciellt perioder med stora förändringar av verksamhetsförutsättningarna, vilket ofta kräver stora investeringar och avgörande principiella och strategiska beslut. Då måste näringen veta vilka regler som i huvudsak gäller även efter 5-10 år, inte enbart i form av politiska riktlinjer utan även i form av juridiskt bindande lagstiftning som grund för tillståndsprövningen.

I dagsläget finns det stor osäkerhet i avseende på förverkligandet i praktiken av landskapsregeringens miljöhandlingsprogram, vilka realistiska möjligheter det finns att uppnå målen, hur och med vilken tidtabell samt vilka konsekvenserna är för näringen. Eftersom det ännu inte finns färdigt utprovade, tekniskt och ekonomiskt fungerande alternativa produktionsmetoder och/eller nya odlingsarter förutsätter landskapsregeringens uttalade målsättning om att hålla kvar en livskraftig åländsk fiskodlingsnäring, med möjligheter och resurser att bedriva ett långsiktigt utvecklingsarbete, att nuvarande produktionskoncept bibehålls och utvecklas så mycket som möjligt tills fungerande alternativ kan tas i bruk i större kommersiell omfattning.

Utgående från tillgänglig bransch- och sakkunskap såväl inom landskapet som i grannregionerna (bl.a. Sveriges Lantbruksuniversitet samt Vilt och fiskeriforskningsinstitutet i Finland) innebär ett förverkligande av landskapsregeringens miljöhandlingsprogram fullt ut och med den tidtabell som där anges, att fiskodlingsnäringen måste minska i omfattning i ungefär samma utsträckning (50 % till år 2011, + 30 % till år 2015). Tidsperspektivet i handlingsprogrammet är entydigt alltför kort för en total omstrukturering av branschen genom att utveckla och ta i bruk ny teknik och/eller nya odlingsarter.

Fiskodlingsbranschen kommer enligt detta scenario sannolikt att till år 2010 tvingas minska årsproduktion till en storleksordning på ca 1.000 ton. Detta innebär en gradvis nedtrappning av näringen, som medför att branschen inte kan förväntas ha de resurser som krävs för ett aktiv utvecklingsarbete i riktning mot en total omstrukturering av odlingstekniken. Det finns dock vissa möjligheter att ytterligare minska belastningen genom utveckling av nuvarande traditionell odlingsteknik, men de fastställda miljömålen kan inte uppnås utan att produktionen reduceras radikalt.

Sålunda är det en nödvändighet för planeringen av framtidstrategin och strukturprogrammet att få klarhet i hur miljöhandlingsprogrammet kommer att implementeras, om där finns utrymme för nytt kunskaps- och bedömningsunderlag, om programmet kommer att genomföras även om realiteterna i avseende på teknikutveckling, lönsamhetsaspekter m.m. medför de ovan beskrivna konsekvenserna av ett ”värsta scenario”.

2.3. SWOT-analys

<p><u>Styrkor</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - tekniskt och ekonomiskt välfungerande produktionskoncept, - odlingstekniskt och marknadsmässigt bra, etablerad odlingsart, med god efterfrågan och konkurrenskraft, - effektivt sätt (foderutnyttjande) att få fram lokalt närproducerat inhemskt livsmedel (animaliskt protein), - odlad fisk är ett uppskattat tryggt och hälsosamt baslivsmedel, - efterfrågan på fisk är god och stabil/ökar, - stabil inhemsk marknad (Finland), - stora marknader i närområdena, (Sverige, Baltikum, Ryssland) - relativt stor produktion, - stor regional betydelse, - relativt välutvecklad infrastruktur, - god yrkeskunskap och moderna produktionsanläggningar, - goda naturliga förutsättningar för verksamheten, 	<p><u>Svagheter</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - små företag/odlingsenheter (ojämnt utbud), - kortsiktig tillståndspolitik som bromsar utvecklingen, - stränga miljökrav begränsar expansionsmöjligheterna, - tekniska-ekonomiska begränsningar för utvecklad reningsåtgärder, - liten egen närmarknad (Åland), - liten export (utanför Finland), - ensidig produktion (en dominerande art), - relativt låg förädlingsgrad, - svag nyrekrytering av företagare, - låg status som yrke, svårt att hitta personal, - relativt outvecklat samarbete internt & externt, - små vinstmarginaler (känslig för störningar), - höga arbets- och verksamhetskostnader, - beroende av sättfisk/ynge utifrån,
---	--

<p><u>Möjligheter</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - större produktionsenheter, längre tillståndperioder, lokaliseringsstyrning och alternerade odlingsplatser, - innovationer och nytänkande (ny odlingsteknik), - ökad förädlingsgrad, - nya odlingsarter, avelsarbete, - information och attitydförändring, - profilering genom kvalitets-/miljöcertifiering, - ökad efterfrågan på odlad fisk globalt för att tillgodose marknadernas behov (begränsade expansionsmöjligheter för vildfångad fisk) - rent och tryggt livsmedel genom kontrollerat foder (undviker rester av miljögifter o främmande ämnen) - funktionella livsmedel (hälsobefrämjande) - utvecklad marknadsföring och produktutveckling mot special-/nischprodukter, - förbättrat samarbete mellan och inom sektorerna, - egen ynge och sättfiskproduktion 	<p><u>Hot</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kortsiktig tillstånds- och miljöpolitik - strängare hygien- och miljökrav, - negativ allmän opinion, - negativ kostnadsutveckling, - ökad internationell konkurrens, - försämring av vattenmiljön: miljögifter/främmande ämnen, - klimatförändringar (uppvärmning), - försämrade fisksjukdomssituation, - ökade skador orsakade av rovdjur (säl, skarv, häger ...), - extremiströrelser, ev. sabotage,
---	--

3. MÅLSÄTTNINGAR, RIKTLINJER OCH PRIORITERINGAR

3.1. Allmänna mål

Landskapsregeringen avser att genom olika utvecklingsåtgärder, samt offentlig medfinansiering av dessa och i samarbete med näringen eftersträva följande långsiktiga övergripande mål:

- goda och långsiktiga verksamhetsförutsättningar för ekonomiskt lönsam fiskodlingsverksamhet,
- ett i alla avseende hållbart nyttjande av den åländska vattenmiljön,
- marknads- och konsumentanpassad verksamhet,
- utökat samarbete mellan aktörerna inom branschen samt gentemot myndigheterna,
- mervärde genom ökad förädling och profilering,
- kompetenshöjning inom branschen,
- bättre image och status för samt allmän acceptans av näringen,

Genom att definiera centrala problemområden eftersträvas att klargöra de kritiska faktorer vilka bör åtgärdas för att man skall kunna utnyttja näringens styrkor och möjligheter samt åtgärda de svagheter och hotbilder som finns för att därigenom uppnå framtidsvisionen för näringen som helhet.

Verksamheten skall vara ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar samt återspegla marknaderna och konsumenternas behov, krav och förväntningar. De livsmedel som produceras skall uppfylla kraven på spårbarhet, hög kvalitet i ett brett perspektiv innefattande hållbarhet, etiska aspekter, hygien, livsmedelskvalitet, trygghet, näringsinnehåll m.m.

3.2. Framtidsvision

Verksamheten bedrivs med minst samma omsättning som i dagsläget och på ett långsiktigt, såväl ekonomiskt lönsamt som miljömässigt hållbart sätt och som en allmänt accepterad del av det åländska näringslivet.

Sektorn skapar minst samma sysselsättning och skattekraft som för tillfället i de regioner där fiskodling idag bedrivs.

Sektorn producerar året runt ett brett urval av fisk och fiskprodukter av hög kvalitet för konsumtion utgående från marknadernas och konsumenternas behov, förväntningar och krav.

3.3. Sektorspecifika mål, åtgärder och prioriteringar

Den övergripande målsättningen med de åtgärder som finansieras genom strukturprogrammet tillsammans med övriga åtgärder är att skapa en lönsam, konkurrenskraftig och miljöanpassad företagsverksamhet. En grundläggande förutsättning är att verksamheten kan bedrivas på ett miljömässigt hållbart sätt i enlighet med gällande lagstiftning och regelverk.

Fiskodling bör ses som en form av primärproduktion jämförbar med bl.a. yrkesmässigt fiske samt jordbruk. Branschen utgör en viktig del av produktion av baslivsmedel inom landskapet för såväl egen konsumtion som export. Näringen bidrar till att trygga tillgången på åländsk fiskråvara för förädlingsindustrin möjligast jämnt året runt och därmed trygga grundförutsättningarna för att ta emot och förädla även vildfångad åländsk fisk.

Näringen erbjuder sysselsättning och intäkter i glesbygd och skärgårdsområden med begränsade möjligheter till alternativa utkomstkällor och bidrar därmed i väsentlig grad till målsättningen att hålla skärgården levande, trygga fast bosättning året runt och allmän samhällsservice.

Målsättningen är att så långt som möjligt bibehålla en livskraftig fiskodlingsnäring samtidigt som den utvecklas i enlighet med principerna om hållbar nyttjande utgående från fastställda miljömål och strävan efter största möjliga miljöhänsyn och undvikande av intressekonflikter.

Genom att höja förädlingsgraden samt profilera produkterna (närproducerat, kvalitets- och miljömärkning m.m.) kan man skapa mervärde och i viss mån minska beroendet av stora produktionsenheter och -volymmer.

Förslag till åtgärder och prioriteringar till år 2013

Beredningsgruppen bedömer det i dagsläget som motiverat och ändamålsenligt att den framtida utvecklingen av fiskodlingssektorn under planeringsperioden 2007-2013 inriktas på följande huvudområden:

- a) utveckling av nuvarande odlingsteknik och verksamhetskoncept (miljömässigt, tekniskt, ekonomiskt), innefattande bl.a.:
  - utprovning av tekniska hjälpmedel för att minimera foderspill,
  - lokaliseringsstyrning till miljömässigt optimala områden med minimala intressekonflikter (generella nyttjandeplaner för vattenmiljön),
  - omstrukturering genom flyttning, sammanslagning av produktionsenheter, alternerade odlingsplatser (ändring av lagstiftning, tillståndsprövning och – villkor),
- b) utveckling av ny miljövänlig odlingsteknik och ett bredare produktutbud (nya odlingsarter);
  - sammanställning av befintligt faktaunderlag,
  - kompletterande utredningar, projekteringar etc.
  - start av pilotprojekt, ev. utvidgning till kommersiell skala
- c) förbättrat bedömningsunderlag av verksamhetens miljöpåverkan lokalt och regionalt (delvis pågående, samarbete med miljösektorn utgående från miljöhandlingsprogrammet)
- d) förtydligande av samhällets regelverk och bestämmelser för styrning och reglering av näringen

Åtgärder som inriktas på att i övrigt befrämja näringen, åtgärda övriga problemområden och –aspekter saknar relevans om inte de ovan nämnda grundläggande och övergripande frågeställningarna klagörs, vilka är avgörande för näringens existens i dagsläget samt på längre sikt.

Lagstiftningen för implementeringen av miljöhandläggningsprogrammet bör klargöras snarast möjligt och ges hög prioritet inom förvaltningen. Även en eventuell utveckling av nuvarande odlingskoncept förutsätter justering av lagstiftningen.

För den fortsatta planeringen av utvecklingsarbetet, uppföljning, beredning av konkreta förslag m.m. vore det av största vikt och ändamålsenligt att i brådskande ordning skapa ett forum för en kontinuerlig diskussion och dialog, utbyte av sakkunskap etc mellan de berörda parterna (näringen – förvaltning – tillståndsmyndighet – beslutsfattare) samt beredning av konkreta förslag till utvecklingsåtgärder, lagstiftningsändringar m.m.

Målen, åtgärderna och prioriteringarna för den åländska fiskodlingssektorn är till vissa delar samma som för övriga delar av landet, varför det är motiverat att eftersträva samarbete t.ex. i form av större riksomfattande utvecklingsprojekt, forskning m.m. beaktande att det inom landskapet finns mycket begränsade egna resurser för detta.

Mål:

- verksamheten enligt nuvarande koncept bedrivs på ett miljömässigt samt ekonomiskt lönsamt sätt utgående från marknadens behov och förväntningar,
- bättre kunskaps- och bedömningsunderlag för ny teknik/nya arter
- ny miljövänlig teknik och nya odlingsarter med högre värde tas i mån av möjlighet i kommersiellt bruk,
- en möjligast stor andel av produktionen förädlas på Åland,
- betydelsen av miljöutsläppen från verksamheten för övergödningen av vattenmiljön klarläggs,

Indikatorer:

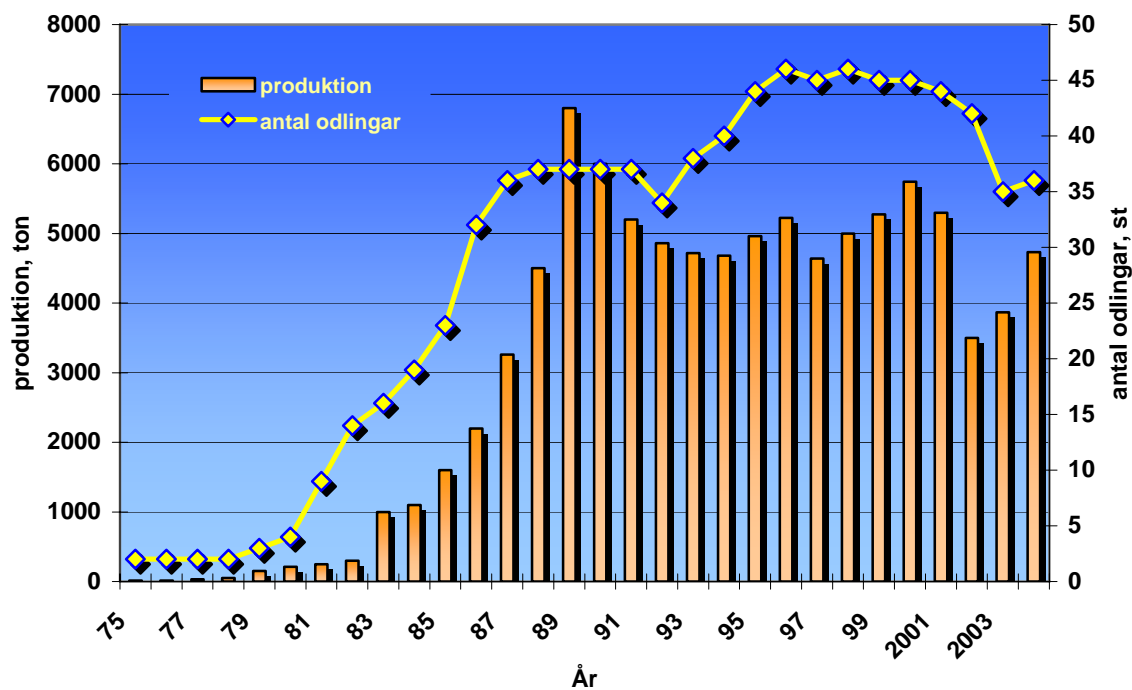
- verksamhetens miljöbelastning samt miljöpåverkan,
- verksamhetens lönsamhet samt sysselsättande effekt,
- produktionens volym och värde (omsättning),
- förädlingsgrad och –värde,
- verksamhetens skattegenererande effekt,

Tyngdpunktsområden:

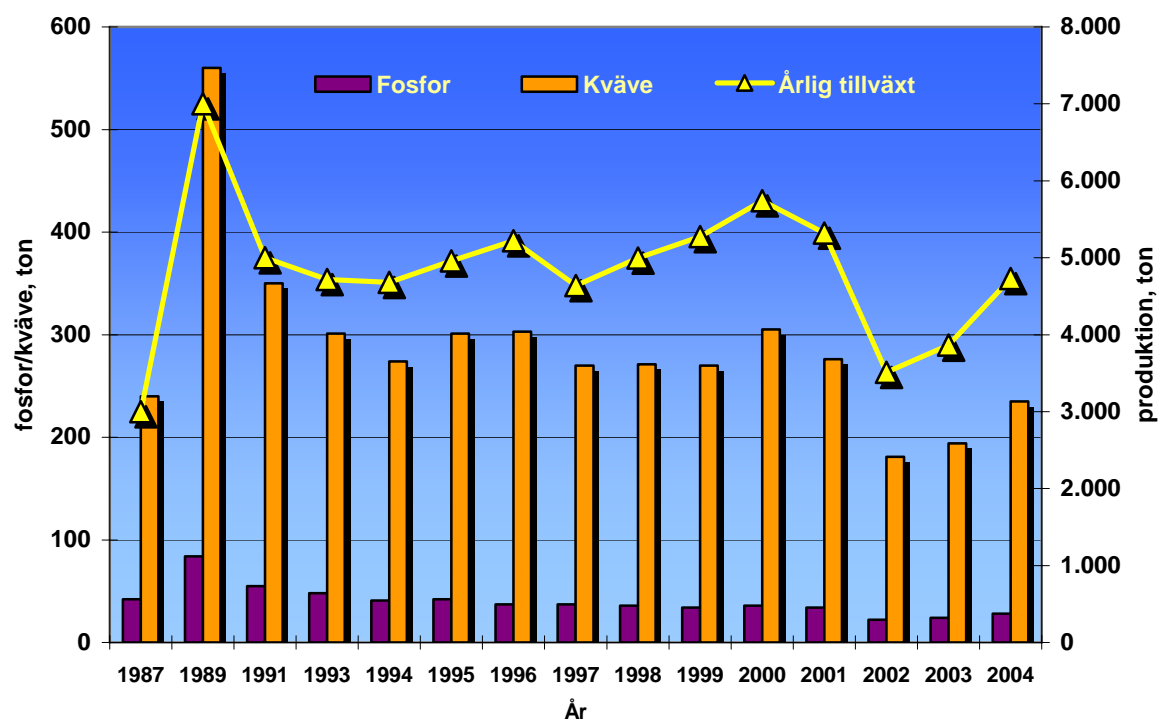
- EFF-stöd beviljas i första hand för:
  - o utredningar samt utvärdering av ny miljövänlig odlingsteknik och nya odlingsarter,
  - o investeringar för ny teknik/nya arter,
  - o övriga investeringar, åtgärder och skolning som minimerar miljöpåverkan,
  - o ökad förädlingsgrad
  - o ny teknologi och innovationer
  - o ökad information och attitydbefrämjande åtgärder
  - o kollektiva samarbetsprojekt
  - o kompensation för förlorade intäkter och merkostnader föranledda av ny miljövänligare teknik
  - o förebyggande av fisksjukdomar samt rovdjursskador

Utvecklingen av vattenbruket på Åland

Figur 1. Antalet fiskodlingar inom landskapet samt den årliga produktionen

Figur 2. Utvecklingen av närsaltsbelastningen från de åländska fiskodlingarna

Figur 3. Utvecklingen av den specifika belastningen (g fosfor och kväve/kg producerad fisk) för fiskodlingarna på Åland

